

ŞƏBNƏM SEYİDZADƏ

BİLLURƏ AĞAMƏMMƏDOVA

sebnemseyidzade@gmail.com

tahirzade96@inbox.ru

Azərbaycan Universiteti, müəlim
Ceyhun Hacıbəyli 71, Bakı, Azərbaycan

MÜASİR İNGİLİS DİLİNİN LEKSİK İNKİSAFINDA İDİOMALARIN ROLU ("Money" idiomları əsasında)

Giriş

Dilin tədrisində frazemlərin (xüsusi bir növ kimi idiomların) öyrənilməsi və öyrədilməsi vacib amillərdən sayılır. İngilis dilinin idiomatik lüğət tərkibinin tədrisində koqnitiv semantika xüsusi yeni perspektiv bəxş edir. Koqnitiv mexanizm vasitəsilə idiomun təşəkkül prosesini və onun komponentləri arasında mövcud əlaqələri başa düşmək asanlaşır. İdiomların analşılmasında çox zaman anlaşılmazlıqlar yaranır ki, bu da onların tərkib hissələrinin metaforik səcciyəyə malik olması ilə şərtlənir. İlk olaraq bu və ya digər dilin lüğət tərkibində mövcud idiomları öyrənmək və mənimsəmək üçün mədəniyyət fərqi nəzərə alınmalıdır. Konseptlər səviyyəsində təhlil olunan idiomların dərkində onlara ictimai şüurun məhsulu kimi yanaşılması gərəkdir. Mexaniki yaddaşda saxlanılmadan can qutarmaq üçün idiomların təlim və tədrisi zamanı ən düzgün metodun seçilməsi vacibdir. Belə ki, bu proses də onların peyda olması və təkamül qaydaları da gözədən keçirməlidir.

Koqnitiv semantika ingilis dilindəki idiomların mənalarının koqnitiv nöqtəyi-nəzərdən öyrənilməsi prosesini ehtiva edir. Ənənəvi semantikadan fərqli olaraq idiomların dərkində onların ixtiyari dil formaları kimi deyil, əsaslandırılmış tərkib kimi nəzərə alınmasını və metaforik roluna başlıca diqqətin cəmlənməsini mümkün edir. Koqnitiv semantika sayəsində idiomların daha yaxşı başa düşülməsi, yadda saxlanması və nitqdə daha düzgün istifadəsi həyata keçirilir.

Metod və metodologiya

Tədqiqat mövzusunə yuxarıda qeyd edildiyi kimi semantik koqnitivistika nöqtəyi-nəzərində yanaşma və təhlil nəzərdə tutulmuşdur. Elə bu məqamdan irəli gələrək koqnitiv semantikada istifadə olunan metod və yanaşmalar analiz zamanı əsas götürülür. Koqnitiv semantika yeni bir perspektiv irəli sürərək mental mexanizm güzgüsündən idiomlara nəzər yetirərək onların təşəkkül tapması və komponentləri arasındakı mənə əlaqələri bu məqamların idiomların anlaşılmalarını təmin etməsi kimi

bir çox hallar diqqət mərkəzində durur. Metoforikləşmənin mədəniyyətlə bilavasitə əlaqədar olduğunu nəzərə alaraq kultural yanaşma da ön plana keçilməlidir. Sinxronik aspekt aparıcı olsa da bəzən dioxroniklik və etimologiyaya da toxunmağa ehtiyac duyula bilər. Dil öyrəncilərinin mexaniki yadasaxlamadan qorumaq üçün ən əlverişli metodlar seçilməlidir. Koqnitiv semantika ənənəvi semantikadan koqnitiv nöqtəyi-nəzərdən yanaşılma ilə fərqlənir. O idiomların məntiqi əsasını orbital dil formalarından daha öndə qoyur və idiomların dərkində metaforun rolunu dəyərləndirir. Koqnitiv semantikaya əsasən dil biliyi konseptual olaraq əldə edilir. O, prototip nəzəriyyəsini, konseptual metafora və freym semantikasını əhatə edir. Ənənəvi semantikadan fərqli olaraq dili *məna – konstruksiya (meaning-constuction) və bilik-representasiya (knowledge-representation)* ayırır. Lenard Talmy, G.Lackoff (11), Dirk Geeraerts (9) bu sahəyə böyük töhvə vermişlər.

Koqnitiv semantikanın yaranması, təşəkkül tapması və inkişafı ilə əlaqədar olaraq ingilis dilini arşdıran tədqiqatçılar gündən-günə sözügedən dilin korpusuna aid idiomların öyrənilməsi və dərkində koqnitiv metodlardan daha effektiv istifadə etməyə başlamışlar. 1980-ci illərin əvvəllərində peyda olan koqnitiv semantika təklif edir ki, idiomlara konseptual və sistemlik dil məhsulları kimi yanaşılsın. Belə ki, bu dil vahidləri insanın ətraf mühiti dərki prosesinin tərkib hissəsi kimi çıxış edir və yaranış edibarı ilə rəsilal xarakterə malik olub siyasət, tarix, adət-ənənələr, geomədəniyyət, dini mənsubiyyət və eləcə də iqtisadi mühitlə biavasitə əlaqədardır.

Mövzunun tədqiqinə dair nəzəri fikirlər

Mahiyyət etibarilə, idiomlar frazeoloji formalardan ibarətdir. Mübaliğəli (məcazi) dilin gündəlik nitqdə ən çox işlədilən hissəsini idiomlar təşkil edir. (7)

İdiomlar semantik interpretasiyası tərkib hissələrinin ayrı-ayrılıqda mənələrindən müəyyən edilə bilinməyən şərti çoxleksemlı struktur etibarilə sabit, aydın olmayan söz birləşmələrini bildirir.(10)

D.Kristal idiomları “tərkib hissələrinin mənələrinin təhlil edərkən mənası anlaşıla bilinməyən qrammatik və leksik cəhətdən sabit ifadələr” adlandırır. (5, p. 515). Bu cür ənənəvi yanaşma idiomların *semantik (yaxud saf), yarı-idiom, metoforik idiom, simile, atalar sözü, deyim, hiperbola və s. (semantic (or pure) idioms, semi-idioms, metaphorical idioms, similes, proverbs, sayings, hyperboles)* (13, p.12) kimi növlərini qeyd edir.

Hal-hazırda empirik və data əsaslı tədqiqat o nöqtəyə çatmışdır ki, idiomlara və idiomluq hadisəsinə ənənəvi yanaşmalar keçmişə çevrilmişdir. Müasir linqvistikda frazeologiyaya bir neçə istiqamətdə yanaşma özünü göstərir: *psixolinqvistika, konstruktiv qrammatika, kompüter frazeologiyası, korpus dilçiliyi, koqnitiv dilçilik* və s.

Konstruktiv qrammatika idiomları “müəyyən anlamda idiosinkratik sözdən böyük qrammatik vahidlər” adlandırır. (“grammatical units larger than a word which are idiosyncratic in some respect”) (4, səh. 230)

İdiomlar bəzən də “simvolik işarələr” (8, səh. 87) və ya “koseptual sistemin məhsulu” kimi dəyərləndirilir.

Koqnitiv dilçilik idiomları “*spesifik formal semantik, pragmatik və sosiolingvistik xarakteristikaya malik kompleks (yəni mürəkkəb) simvollar*” (“complex symbols with specific formal, semantic, pragmatic and sociolinguistic characteristics”) (10, səh. 3) kimi nəzərdən keçirir.

İdiom əslində dil daşıyıcıları tərəfində rahatlıqla başa düşülən tərkib hissələrindəki sözlər ayrılıqda nəzərdən keçirildikdə dərhal anlaşılmayan ifadələrə deyilir. İdiomlar mahiyyət etibarilə paremiyala və frazeologizmlərlə eyni paradigma təşkil edir.

İdiom sözü yunan dilindən alınma söz olub “xüsusi frazeologiya” mənasına malikdir. İdiomlar gündəlik həyatın bütün sahələrində işlədilir. Zamanla, məkanla, fizioloji, sosioloji hadisələrlə, əşyalarla, bitkilərlə və s. aid idiomlar mövcuddur. İqtisadi sahəyə aid konseptlərlə əlaqədar da idiomlara kifayət qədər sayda dildə rast gəlinir. Hər hansısa bir dilin korpusunu təhlil edərkən “money” yəni “pul” məfhumlu idiomlara təsadüf edilir ki, ingilis dili də bu anlamda istisna təşkil etmir. Money semantik sahəsinə aid idiomlardan dil daşıyıcıları tərəfinən kifayət qədər tez-tez istifadə olunur və asanlıqla başa düşülür. Ən çox anlaşılmazlıqlar tərcümə zamanı yaranır, xüsusilə dil daşıyıcıları olmayan şəxslər üçün yaranır. Bu problemə koqnitiv cəhətdən yanaşma (koqnitiv semantika) eləcə də düzgün lüğətlərə istinadən öyrənmə problemin həllində çıxış yolu ola bilər. Əksər “money” idiomları bu və ya digər şəxsin maliyyə statusu ilə əlaqədar olsa da, onlar insanların görünüşünü və sosial statusunu da təsvir edə bilər. Hətta bəzən insanların bir-birinə təkkəbbürlü münasibətinin ifadəsi də ola bilər.

Gerçək dil materiallarına nəzər

İngilis dilində mövcud olan bir sıra *money* idiomların mənalarına və onların kontekstdə işlənməsinə müasir lüğətlərə müraciətən toplanmış autentik dil materialların təhlili və qarşılıq dildə tərcümə və müqayisəsini verməklə daha ətraflı nəzərdən keçirək.

Have money to burn (*to have a lot of money that one can spend freely - and often unnecessarily*). – Həddindən çox pulu olmaq, varlı olmaq mənasını bildirir. Azərbaycan dilində müvafiq *pulunu havaya sovurmaq* olaraq işlədilir.

e.g., The next time you have money to burn, go to Vegas and have fun in one of these extraordinary casinos. – Gələn dəfə havaya sovurmağa pulun olanda Vegasda get və bu qeyri-adi cazinoların birində pulunu havaya sovur.

Made of money (*having a lot of money*)– Çoxlu pulu, varı-karı olmaq anlamına gəlir. *Pul kəsir* ifadəsini də ekvivalent olaraq işlətmək mümkündür. Bəzən insanlar bir kəsin nə işə almaq və ya pul istəyinə rədd cavabı vermək üçün bu idiomu işlədir.

e.g., What am I, made of money? – Mən nədir, pul kəsirəm?

Money burns a hole in your (or one's) pocket (*When one has money available, one becomes very eager to spend it.*) *Pulu cibini cırması, cibdə qəpik qalmaması* anlamında işlənir.

e.g., As soon as he gets paid each week, the money burns a hole in his pocket. -O hər həftə maaş alan kimi cibində qəpik qalmır.

Money laundering (*the allegations included money laundering, bank fraud, and unlawful internet gambling*). Kirli pulların yuyulması anlamına gələn ifadə kriminal aktlar nəticəsində qazanılan pulların leqlaşdırılması prosesini bildirən bir idiom olaraq ingilisdilli əhalinin nitqində və iqtisadi və media diskurslarında tez-tez işlədilir.

e.g., One major issue with cryptocurrency is money laundering. – Kripto pul vahidi ilə bağlı əsas məqamlardan biri çirkli pulları yumasıdır.

Money doesn't grow on trees (*used to say that you should be careful about how much money you spend because the amount you have is limited*) Adətən daha gənc yaşlı insanlara pulun məhdud resurs olduğunu və dəyərini bildirmək üçün işlədilir. *Pul ağacda bitmir, göydən tökülmür* və s. kimi analogi idiomlarla tərcümə olunur.

e.g. Money doesn't grow on trees, and researchers need money to research – Pulu ağacda bitmir, (göydən tökülmür) tədqiqatçıların da pula ehtiyacı var.

A penny for your thoughts. (*A phrase said when one is trying to find out what another person is thinking*). Fikrə dalmış bir kəsdən *nə düşündüyünü* öyrənmək üçün istifadə olunur.

e.g., A penny for your thoughts, Verma? – Nə düşünürşən, Verma?

A penny saved is a penny earned (*Every small amount helps to build one's savings*) *Dama-dama göl olar. Az-az qənaət edilərək yığılan pulun əhəmiyyətli olduğunu bildirmək üçün işlədilir.*

e.g. For months, I saved every penny I earned until I could afford a one-way ticket to Paris. – Aylarla qazandığın hər qəpiyi yığdın və Parisə bir tərəfli bilet ala bildim.

To put in one's two cents (worth) (*to share one's opinion or point of view for whatever it may be worth, generally when it is unasked for*) Soruşulmadığı halda fikir bildirmək anlamında işlədilən bir idiomatic ifadədir.

e.g., And I'll put my two cents in as well. – Və mən də öz fikrimi bildirəcəm.

Time is money (*Time is a valuable commodity, so we should be as expeditious as possible.*) Amerikan ingiliscəsində tez-tez rast gəlinən bu metoforik ifadə zamanın pulla ölçülən dəyərini və onun pul qazanmağa sərf oluna biləcəyini əks etdirir.

e.g., It's no secret that when it comes to corporate travel, time is money. – Sırr deyil ki, daşınma şikətləri üçün zaman pul deməkdir.

Put your money where your mouth is (*to do, live up to, or follow through on something one talks about, threatens, or promises, especially (but not always) when it involves spending money.*) Boş danışmaq əvəzinə hərəkət etmək anlamında işlədilir, həm də dediyinin sübutu tələb edərkən işlədilən bir idiomik ifadədir.

e.g., This is your chance to put your money where your mouth is. – Bu sənə verdiyin sözü tutmaq şansındır.

Strapped for cash (*without any or very much money at the moment; broke, especially temporarily*) Bu idiom, **short on money, down to one's last cent** ifadələri

ilə sinonim mənaya malikdir. *Pulu olmamaq, maddi vasitələrin azlığından əziyyət çəkmək* mənalarına malikdir.

e.g., Given the current healthy state of the economy, large numbers of companies wish to expand but find themselves strapped for cash – İqtisadiyyatı hazırkı sağlam vəziyyətini nəzərə alaraq xeyli sayda şirkət genişlənmək arzusunda olsa da, maddi resursların azlığından bunu edə bilmədilər.

A day late and a dollar short (*too late to be of any benefit*) Bu idiom baş verməsi uzun müddət ləngidilən və nəhayət etibarilə, çox gecikdiyi üçün də az effektiv olan bir prosesi ifadə edən bir idiomdur.

e.g., By the time he did, he was a day late and a dollar short. – O bunu edəndə artıq çox gec idi, çox pul itirmişdi.

Cash cow (*a business or investment that generates a significant or consistent profit*). Bu idiom etibarlı və sabit gəlir mənbəyi olan məhsulu və ya biznesi bildirir.

e.g., But we're not looking for a cash cow to finance something else - Yalnız biz başqa daha nəyisə maliyyələşdirəcək südverən inək axtarmırıq.

A dime for dozen (*ubiquitous; so abundant or common as to hold little or no value*). Asan tapılan (itətok) və ya çox yayılan anlamında işlədilən bir idiomu bildirir.

e.g., Crumbs like you are a dime for a dozen. – Sənin kimi qırıntılar itətokdur.

Cold, hard cash (*dollar bills and coins, as opposed to checks or credit*.) Kağız və metal şəkilində nəgd pulu bildirən bu idiom ayrıca olaraq **cold cash** or **hard cash** olaraq da işlədilir.

e.g., At this point in time, the only way to truly have an anonymous and untraceable financial transaction is with cold, hard cash. – Bu məqamda həqiqi anonim və izlənilə bilinməyən maliyyə transaksiyası həyata keçirmək yalnız nəgd pul vasitəsi ilə mümkündür.

Drop a dime (on someone) (*to snitch or inform someone to a person of higher authority*). *Kimisə satmaq, kiməsə xəyanət etmə, barəsində polisə casusluq etmək* anlamında işlədilən bir

e.g., I knew you wouldn't drop dim on me – Mən bilirdim, sən məni satmazsan.

For my money (*in one's opinion; according to one's preference or choice*). Bu idiom da dildə kifayət qədər tez- tez işlədilir. Bir kəs öz fikrini, seçinini, üstünlük verdiyi bir şey barəsində istifadə olunarkən işlədilir. *Fikrimcə, zənnimcə* kimi tərcümə oluna bilər.

e.g., For my money, a sports car is not a very good choice. – Zənimcə, sport avtomobil çox yaxşı seçim deyil.

Funny money (*money that is not real, illegally printed or created for a game*) Saxta pul anlamına malik olan bu idioma da tez-tez dil daşıyıcılarının nitqində rast gəlmək mümkündür.

e.g., Advances in [computer technology](#) are being used by [criminals](#) to make [funny money](#). – Kompüter texnologiyalarının inkişafındakı yeniliklər cinayətkarlar tərəfindən saxta pul çapında istifadə olunur.

Money talks (*Money is powerful, it makes things happen or get done, even when it seems impossible*). Pulun gücünü, qüvvətini bildirən bir idiomdur. Doğma dil daşıyıcıları bu idiomu kifayət qədər tez-tez işlədir.

e.g., The contractor said it would take a week more to get the loft finished, but when Sean offered him more money, he had it done within two days. What can I say? Money talks. – Podratçı dedi ki, çardağı düzəltmək bir həftə çəkəcək, yalnız Şon ona daha çox pul təklif edəndə o işi iki günə bitirdi. Pul danışır! (Pulun gücünə bax!)

Money to burn (*to spend money on unnecessary things just because you have the money to spend*) Yalnız pulu olduğu üçün onu lazımsız şeylərə xərcləmək mənasında işlənir. *Pulunu göyə sovurmaq* idiomunu bizim dilədə analoq vermək olar.

e.g., Keith always has money to burn, so ask him for a loan. – Ket pulunu həmişə göyə sovurur. Ondan borc istə.

Have more money than sense (*to describe a person who foolishly spends money*). Pulu düşüncəsiz şəkildə xərcləyən insanları təsvir etmək üçün istifadə olunan bir idiomdur.

e.g., I hate to say it, but Mitch has [more money than sense](#). – Bunu demək istəməzdim, ancaq Miçin pulu ağılından çoxdur.

On the money (*to be correct about something or someone*). *Kimsə barəsində haqlı olmaq, yanılmamaq* anlamına malik bir ifadədir.

e.g., Scott was always right on the money about Nicole – Skot həmişə Nikol barəsində düzgün fikirdə olub.

Put one's money where one's mouth is (*to imply that someone should stop talking about ambition and start taking action to realize it*). Boş – boşuna arzu və məqsədlərindən danışan insanlara, söz güləşdirməkdənsə, hərəkət etməyi məsləhət görmək üçün işlədilən idiomdur.

e.g., If you want to go to Canada, put your money where your mouth is. – Əgər həqiqətən Kanadaya getmək istəyirsənsə, hərəkət elə (qəti addım at).

Save money for a rainy day (*to save money in case an emergency or an unfortunate event arises*). Azərbaycanca *qara günə pul saxlamaq* idiomu analoq olaraq bu ifadəni bildirir.

e.g., My car broke down, but fortunately I've been saving money for a rainy day so I can pay for the repairs – Maşının xarab oldu, ancaq xoşbəxtlikdən qara günün üçün yığdığım pulu vardı, ona görə onu təmir edə biləcəm.

Pin money (*a small amount of money earned and spent on oneself*) – Cibpulu, gündəlik xərc üçün pul anlamında bi idiomudan istifadə olunur.

e.g. She works retail to make some pin money. – O, gündəlik xərcini çıxartmaq üçün parakəndə satışla məşğuldur.

A fool and his money are soon parted (*some people are good with money, others aren't*). Pulunu düzgün və əlverişli xərcləyə bilməyən insanlar barəsində işlədilir.

e.g., A fool and his money are soon parted- Josh is living proof of that saying. He buys whatever he wants, whenever he wants, without giving it any thought.

A license to print money (*a lot of money made by little or no effort*).
Göydəndüşmə, havayı pul anlamına gələn bu idiomla da nitqdə vaxtaşırı rast gəlinir.

e.g., Pharmaceuticals can be a license to print money – Dərman istehsalı göydəndüşmə pul ola bilər.

Yuxarıda analiz etdiyimiz bu gerçək dil faktlarının diskursiv-koqnitiv imkanları genişdir. Müxtəlif kontekstlərdə mənanın bəzən üstüörtülü, bəzən məcazi çatdırılmasına şərait yaradır. Hər bir yüksək metofofizasiya və konseptuallaşma imkanlarına malikdir. Biliyin ötürülməsi, mənimsənilməsi və dərkini son dərəcə obrazlı-fiqurativ vasitələri hesab oluna bilər.

Nəticə

Yuxarıdakı tədqiqatda gözdən keçirilən fikirlərə və aparılan empirik təhlilə nəzər salsaq, idiomların nəticə etibarilə frazeologizmlərin bir növü olduğunu sezməli olarıq. Sabitliyi və daha çox məcziliyi ilə fərqlənən idiomlar tərkib hissələrinin metofofizasiyaya uğraması ilə səciyyəvidir. Bu səbəbdən idiomları, bizim halda money semantik konsept sahəsinə aid olan sözügedən sabit söz birləşmələrini koqnitiv linqvistik, xüsusilə də koqnitiv semantika nöqtəyi-nəzərindən təhlili və onların daşdığı informasiyanın və ya biliyin diskursiv səviyyədə konseptuallaşması xüsusi maraq kəsb edir. Əksər hallarda dil daşıyıcısı üçün aydın bir informasiya, xarici dil öyrəncisi üçün kifayət qədər gizli xarakterə malik olur. Bu səbəbdən idiomların tərkib hissələrini təşkil edən leksemlərin mənalılarının ayrılıqda deyil, bir bütöv şəklində daşıdıqları məlumatın kommunikasiya və bilik funksiyası nəzərə alınaraq mövcud zaman üçün aktuallığı və yararlığı, eləcə də ictimai şüur tərəfindən dərkə ön plana çəkilməlidir. İdiomların öyrənilməsində daha çox mədəni, sosial, siyasi, etnolinqvistik, iqtisadi və s. nəzərə alınaraq problemə koqnitiv semantika nöqtəyi nəzərindən yanaşılma məqsədəuyğundur. İdiomların daşdığı informasiyanın çox vaxt metafofizasiyaya uğraması və konseptuallaşmasını nəzərə alaraq tədqiqi onların dərkini və mənimsənilməsinin daha şüurlu şəkildə baş verməsini mümkün etdiyi üçün bu problemə koqnitiv-semantik yanaşma məqsədəuyğun hesab edilmişdir. İdiomların peydaolma prosesinin cəmiyyətin, insan fəaliyyətinin inkişafı ilə bilavasitə bağlı olduğunun anlamış oluruq. Bu sözügedən fenomenin linqvistik tədqiqatlar üçün hələ uzun müddət aktual olacağı və perspektiv təşkil etdiyi qənaətinə gələ bilərik.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Q.Məhərrəmli və R.İsmayılov Azərbaycan dilinin frazeologiya lüğəti, Bakı, "Altun kitab", 2015
2. Barno Mukhtorova, *A Cognitive Approach in Studying the Concept "Wealth" in Idioms*, International Journal of Language Learning and Applied Linguistics ISSN: 2835-1924 Volume 2 | No 7 | Jul -2023

3. Boers, Frank. 2014. "Idioms and Phraseology" in John R. Taylor, Jeanette Littlemore (eds.). *The Bloomsbury Companion to Cognitive Linguistics*. New York: Bloomsbury Academic, pp. 185-202.
4. Croft, William, and D. Alan Cruse (2004). *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 1, 105, 7–15, 33–39. ISBN 9780521667708.
5. Crystal, D., 2018. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. 3rd ed. New York and Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi:10.1017/9781108528931>.
6. Farlex Dictionary of Idioms. © 2022 Farlex, Inc.
7. Erman, B., & Warren, B. (2000). The idiom principle and the open choice principle. *Text*, 20(1), 29-62.
8. Evans V., *How words mean: Lexical concepts, cognitive models, and meaning construction*. Oxford: Oxford University Press, 2009. Pp. xv+377
9. Geeraerts, Dirk (2010) Introduction, p. xiv, in *Theories of Lexical Semantics*
10. Langlotz, A., 2006. *Idiomatic Creativity. A Cognitive Linguistic Model of Idiom-Representation and Idiom-Variation in English*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi:10.1075/hcp.17>
11. Lakoff, George (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things*. University of Chicago Press. pp. 82–83, 70. ISBN 9780226468037.
12. *Oxford Idioms Dictionary for learners of English*, Second edition ISBN: 978-0-19-431723-8, Pages: 512
13. Yurii Kovaliuk *Idioms in General English Corpora: on Frequency, Register, and Cross-Variety Variation*, *Respectus Philologicus* eISSN 2335-2388 2023, no. 44 (49), pp. 11–24, Vilnius University Press
14. <https://obastan.com/azerbaycan-dilinin-frazeologiya-lugeti>
15. <https://www.opploans.com/oppu/financial-literacy/money-idioms/>
16. <https://englishbyday.com/money-idioms>
17. <https://dictionary.cambridge.org>
18. <https://context.reverso.net/translation/>
19. <https://idioms.thefredictionary.com>

MÜASİR İNGİLİS DİLİNİN LEKSİK İNKİSAFINDA İDİOMALARIN ROLU (“Money” idiomları əsasında)

Şəbnəm Seyidzadə
Billurə Ağaməmmədova

Xülasə

Bu məqalə ingilis dilində mövcud olan idiomları koqnitiv semantika nöqteyi-nəzərindən təhlil edir. Müxtəlif tədqiqatçıların fikirlərinə və nəzəri kriteriyalara əsasən frazeologiyanın xüsusi bir növü kimi idiomların rolu izah olunur. Tədqiqatın praktiki hissəsi üçün bir sıra dil materialları, xüsusilə iqtisadi diskursa əlaqədar olan lüğət seçilmişdir. Daha konkret olsaq, pul məfhumnu bildirən sözlərlə bağlı idiomlar

toplanmışdır. “*Money*” (pul) semantik konsept-sahəsinə aid lüğət tərkibi toplanmış gərçək dil fenomenlərinin strukturunda mərkəzi domeyn təşkil edir. Tədqiqat işi diqqətini *money* konseptinə aid idiomların lingvistik və semantik mənalарına koqnitiv yanaşma mövqeyindən elastikliyi üzərində cəmləmişdir.

Açar sözlər: idiom, koqnitiv semantika, “*money*” idiomları

РОЛЬ ИДИОМ В ЛЕКСИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ СОВРЕМЕННОГО РУССКОГО ЯЗЫКА (на основе идиом “*money*”)

Шабнам Сейидзаде
Биллур Агамамедова

Резюме

Данная статья анализирует англоязычные идиомы с точки зрения когнитивной семантики. Важные свойства идиом как специфический тип фразеологии объясняются основываясь на мнениях разных исследователей и теоретические критерии. Некоторые эмпирические языковые материалы выбраны и изучены, специально те связанные с экономическим дискурсом. Если быть более конкретным были собраны идиомы связанные понятиями деньги. Лексика специфичная для семантической концептосферы «*money*» (деньги) представляет центральную domeyn в структуре собранного аутентического языкового материала. Это исследование фокусируется на эластичность идиом относящихся к концепту *money* через лингвистическую и семантические значения с когнитивного подхода.

Ключевые слова: идиомы, когнитивная семантика, идиомы «*money*»

ROLE OF IDIOMS IN LEXICAL GROWTH OF THE CONTEMPORARY ENGLISH LANGUAGE (based on “*money*” idioms)

Shabnam Seyidzadeh
Billura Agamammadova

Abstract

This paper analyzes idioms existing in the English language from the cognitive semantic point of view. Based on the opinions of different researchers and theoretical frameworks, significant peculiarities of idioms as specific types of phraseologies are explained. Some language materials are picked and studied for the empirical part of the research, especially those connected to the economic discourse. To be more concrete, there were collected idioms related to the notion of money. Analyzing the vocabulary specific to the semantic concept field of “*money*,” the idea formed that it

represents the central domain in the structure of the collected authentic language phenomena. Therefore, the research focuses on the flexibility of idioms to the concept of *money* through linguistic and semantic meaning with a cognitive approach.

Keywords: idiom, cognitive semantics, “money” idioms

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 15.03.2024

Çapa qəbul olunma tarixi: 30.03.2024

**Rəyçi: filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, Ləman Məhərrəm qızı Qasımlı
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur**